

Principia quedā ex quibus

procedendum est in disputatiōe ad manifestan-
dam et defendendam iusticiam yndozum:

Per Episcopū. s. Bartholomeū a Ca-
sans ordinis predicatorū/collecta.

Prīmū princi- pium.

Dominium rerum ho-
mine inferiorum com-
petit omnibus hominibus
e mūdo nullo excluso fide-
li vel infideli ex diuina iusti-
tia et ordinatione in cōmu-
nitatem: in particulari vero ex iu-
re naturali et gentium.

n. dixit germinet trā her-
bam virentem; et ex tali dic-
to data est potestas arbori-
bus germinandi: dixit et
hominibus dominamini
piscibus maris etc. Et ex ta-
li verbo similiter data est
potestas hominibus super
res creatas et facti sunt dñs
earum quantum ad usum et p-
rietatem: quoniam ipse dixit et
facta sunt. ps. 148. Item
den. 4. Ne videas solem et

Probatur primum. s. q-
uerit ex diuina iustitia et
ordinatione/genesis. 1. cap.
faciamus hominem ad ima-
ginem et similitudinem nram
et prestat piscibus maris et
volatilibus celi et bestiis
vniuersę terre: et infra re-
plete terram et subijcite eas
et domiamini piscibus ma-
ris etc. In quibus quidē
verbis ostenditur: q- deus
nature institute humane ta-
nem indidit potestatem: qui.

lunam et cetera astra et amo-
re deceptus adores ea que
creauit dñs deus tuus in
ministerium cunctis genti-
bus que sub celo sunt. Itē
ps. 8. omnia subiecisti sub
pedibus eius oues et boues.
etc. et ps. 113. celum celi do-
mino terram autē dedit filiis
hominum. 2. s. q- sit de iure
naturali: patet. Quia ea q-
deus in prima rerum omni-
um creatione tribuit vni-
cuique rei et ordinauit ad i-

illam secundus rationē sue nature et conditionis: dicitur pertinere ad eam de lege vltiure naturali ex diuina prouidentia: et debetur eidē naturali ordine: vel quod fit ad vniuscuiusque rei speciem constituendā vt materia et forma que sunt propter speciem et constituunt ipsam: vel ad illius perfectionem: vt quod homo habeat manus et quod alia animalia seruiant ei: vel ad eius cōseruationem vt sanitas et similia. Unde vnicuique rei create debetur naturaliter quod est ordinatum ad ipsam secundum ordinem diuine sapientie: quo fit vt de iustitia debeatur vnicuique rei et suū esse dicatur donec illud quod ad ipsam ordinatur. Et quia ex diuina prouidentia omnia inferiora homine naturali ordine in hominis vsu ordinantur: consequens est vt homo naturale dominus super ea obtineat et habeat: et secundum diuinā iustitiam homini debeant. Propter quod dicit Philosophus, 2. ethico. Nos sumus finis quodammodo

omniū et vtimur tanquam propter nos omnibus que sunt. Et Dion. 8. d. diu. nomi. inquit. Debet videre in hoc veram dei esse iustitiā quod omnibus tribuit propria secundus vniuscuiusque existentiū dignitatē: et vnicuiusque naturam in proprio saluat ordine et virtute. Et philosophus probat. 1. poli. quod possessio rerum exteriorū est hominis iusta et naturalis: ponens exemplū in venatione animalium siluestrium: quia per hoc inquit homo vindicat sibi quod est naturalis suū. De his. S. tho. 1. q. 96. 1. cor. 7. q. 2 1. 3. et 2. 2. q. 64. 1. cor. 7. q. 66. 1. et. 2. cor. et. lib. 3. cōtra genti. cap. 112. et. cap. 127. et opusculo. 20. li. 3. cap. 9. et in alijs locis. Tertium vero (videlicet quod dominium rerū inferiorū cōpetat homini / dicitur genitium) apparet ex hoc: quia cōcessis rebus creatis a diuina bonitate seu per diuinā prouidentiam in cōmuni / cōcessis hominibus a principio in prima hominis institutione et data eis potestate su

cetera capiendi et vendi illis; utlibet homo particula-
ris potestate habuit potestatem
ad possessionem cuiuscun-
que rei que a principio erat com-
munis: et efficere suam per solam
possessionem: imo eo ipso que
re occupabat eam ex divina
concessione efficiebat suam: vel
per occupasset illam prohibito
non si solus erat: vel ex com-
muni condictione siue placito si in
societate cum alijs erat: ut
licet ut tales res dinceps
haberet proprias. Unde con-
dictum vel placitum communis
iure totius communitatis et mul-
titudinis quod est ius gene-
rale a naturali ratione deri-
vatum introduxit et approbavit
per terre et res dividerent et
proprietatem: ut unusquisque
sciret quod suum proprium esset
curam haberet de illo: propter
accidentia conversationes ho-
minum simul commorantium et a-
lias utilitates que assignantur
doctoribus. Unde et tunc factum
est unusquisque dominus directus
particularis earum rerum quas a
principio de communibus et que in
nullius possessione erant sibi oc-
cupaverat: tum ex divina or-
dinatione: tum de naturali iu-

re: tum etiam ex communi condic-
tione siue placito et approbatio-
ne hominum que simul tunc erant
vel postmodum ad consuetudinem
conveniebant. Verum quia actus
iustitie quo aliquid alicuius
suum efficit: precedit actum iusti-
tie que est reddere unicuique
quod suum est: et quilibet homo ef-
fectus est dominus rerum inferiorum
ex iustitia et ordinatione
divina / naturali lege et ge-
nerali iure ut probatum est: ideo
ad iustitiam pertinet huma-
nam quolibet hominem in do-
minio suarum rerum conserva-
re inviolabilem: quod est red-
dere unicuique quod suum est

Ex hoc princi-

prio sequitur. I.

Ad infideles iuste et
se rerum dominia.

Probatur quia indiffe-
renter pro omni rationali
creatura et in ministerium
cunctis gentibus / fecit de-
us alias creaturas homine
inferiores (Ut patet ex dic-
tis) nec distinguit inter fide-
les vel infideles: ergo nec
nos distinguere debemus.

T Secundo sequitur.

Non licet cuiusq; p-
sonate psona quoquo
modo: nec publice absq; le-
gitima causa / tollere rē suā
alicui homini fidelit vel in
fidelit inuito : postq; iam
effectus est dñs.

Probatur. Quia nemi-
ni licet etiā vtentib; potes-
tate publica facere iniusti-
tiam : que iustitie opponit;
per quā vnusquisq; cōser-
uatur in iure suo: Nec vio-
lare ordinatiōē diuinā /
vl' ius naturale / nec gētū:
zñ occulte talē rē auferret
cōmitteret furtū / quod op-
pōitur iustitie q̄ reddit vni
cuiq; quod suū est in q̄tus
furtus est acceptio vel cōtra-
ctatio rei aliene inuito do-
mino. Si vero apte z vio-
lenter cōmittit rapinā / que
quādā violentiā z coactio-
nē importat: per quā cōtra-
iustitiam alicui auferretur
quod suū est / S. tho. 2 2. q.
66. s. c. et 8. per totum. zc.

T Secundum
principium.

Dominū vnus homi-
nis sup alios homines
put importat officiū cōsus-
lēdi z dirigēdi quod alias
est iurisdīctio: est d iure na-
turali et gentium.

Probatur: quia cuiusq;
qz est aliqd naturale: opor-
tet etiā esse naturale id / si-
ne quo illud haberi nō po-
test: natura enim nō deficit
in necessarijs: secūduz phī-
losoph. 3. de aia. Sed natu-
rale est homini q̄ sit aīal so-
ciale quod ex hoc cōstēditur
quod vn; homo sol; nō suf-
ficit ad omnia q̄ sunt hu-
māe vite necessaria. Ergo
ea sine quib; societas hūa
conseruari nō potest : sunt
homini naturaliter conue-
niētia : huiusmodi autem
est habere aliquē qui presi-
deat z regat totā societate-
tem: quia sine regēte vl' gu-
bernante societas humane
cōseruari non potest. Pro-
batur hoc: quia multis ext-
tētibus hominib; et vno
quoq; id quod est sibi coi-
gruum prouidente multi-
tudo in diuersa disperger-
tur: nisi etiā esset aliqui

de eo quod ad bonum mul-
titudinis pertinet curam ha-
beres. Sicut corpus hominis
et cuiuslibet animalis de-
lueret: nisi esset aliqua vis
regitua communis in corpo-
re que ad bonum comune
neborum omnium intende-
ret: non enim idem est quod pro-
prium et quod commune: secun-
dum propria quidem differ-
unt: secundum autem comu-
ne ununtur: diversorum
autem diverse sunt cause. **D.**
dortet igitur propter id quod
mouet ad proprium bonum
vniuscuiusque esse aliquid
quod moueat ad bonum com-
mune multorum. Multi enim
per se intendunt ad multa:
vnum vero ad vnum: et ideo
dicit philosophus, in primo
politico, quod quodcumque mul-
ta ordinatur ad vnum: sem-
per inuenitur vnum ut prin-
cipale dirigens: sicut in di-
uersis rebus naturalibus
videri poterit. Nam in vni-
uersitate corporum per primum
corpus, scilicet celeste, alia corpo-
ra ordine quodam diuine
providentia reguntur: om-
niaque corpora per creatu-
ram rationalem secundum

Augustinum lib. 3. de trinitate.
in vno etiam corpore huma-
no anima regit corpus: at-
que inter anime partes iras-
cibilis et concupiscibilis
ratione regitur. Item in-
ter membra corporis vnum
est principale quod omnia mo-
uet aut cor aut caput. **D.**
porret igitur in domini multi-
tudine naturaliter esse aliquid
regituum: naturale ergo
est quamlibet hominum so-
cietatem seu sociale vitam
multorum habere rectorem qui
intendat et procuret bonum
commune: alias enim comuni-
tas non seruaretur sed dispa-
geretur teste Salomone:
prover. 21. vbi non est Su-
bernator populus corruet:
propter quod dicitur eccl.
17. in vna quamcumque gentem posuit
rectores. Ergo dominus vnum
hominis super alios in quan-
tum importat officium con-
sulendi et dirigendi: est de iu-
re naturali: et confirmat quod
ad regendum aptos natura pro-
duxit aliquos homines ut
patet per philosophum, 1. po-
vbi dicit quod virgines ingenio
naturaliter sunt domini et recto-
res aliorum: deficientes vero a

ratione naturalif sunt fer-
ui. i. apti vt obediant illis
7 ab eis regant 7 dirigant
ex predicta necessitate vi-
uendi. s. in societate 7 p cō
sequens habendi rectorem
7 ex aptitudine in aliqb?
videntes homines se in cō
muni viuere non posse abs
qz rectore ex cōmuni cōsen
su seu condicōto toti? multi
tudinis aliquē vel aliquos
elegerūt a pncipio q vni
uersam multitudinez diri
gerēt 7 gubernarent atqz
pncipalif curam gererēt
toti? boni cōmunis. Et sic
patet qz dominiū hominis
sup homines fuit inductū
seu inclinatus a iure natu-
rali 7 perfectū seu etiāz cō
firmatū siue in actu positū
de iure gentiū. Nec probā
tur in. l. ex hoc iure ibi dis
perse sunt gentes 7 regna
condicta. cum ibi no. pdoc
to. maxime baldū. ff. de ius
ti. 7 iure. test argu. 8. q. 1.
cap. licet. et cap. audact. et
de elec. cap. 1. 7 cap. quia
propf. 7 93. disti. cap. legi
m?. Et hoc modo popul?
Roman? a pncipio elegit
imperatorē cōcedens ei to
tā suā potestatē: nō tamē ad
mit sibi suā libertatē 7 trā
stulit imperiū 7 iurisditio
nē vt. ff. de origi. iur. l. 2. §
deinde cū essent. 7. §. nouis
sime. et. ff. de consti. prin. l.
1. et insti. § iur. na. gen. et
ibi. §. Sed quod pri. 7. C.
§ vet. iur. enucle. l. 1. §. sed
et hoc studiosum. Ex quo
patet quod iurisditio 7 po
testas regū i populo 7 mul
titudine erat ei? 7 ab ipsa
habuerunt inmediate: vt
in autē. § instr. cau. 7 fide.
s. 7 quia impius 7 in autē
quo. opoz. epif. in pri. hoc
duntaxat modo. s. per po
puli electionē originē ha
buit quodlibet iustū domi
niū siue regū iurisditio si
per homines in toto orbe
7 in cūctis nationib?: alia
iustū 7 tiranicū fuit: pre
illud quod ex speciali de
ordinatiōe fuit constiti
tū seu inductū: vt in po
pulo Israeltico. Ut pate
1. regu. 1. 7 8. c. 7 deu. 17
vbi nihilomin? etiā cor
currit electio 7 cōsensus/
ue apbatio toti? populi c
dei mādato seu ordinati
ne vt in. §. ca. licet appar

Ex hoc secūdo

principio sequitur. 1.

A pud infideles sūt etiā dominia et iurisdic-
tiones super homines in quibus
importat officium consulendi.

Probat: quia omnis ho-
mo tam infidelis quam fidelis est
animal rationale et sociale
et per consequens societas seu
vivere in societate est om-
nibus hominibus naturale.
Ergo et habere regem seu
rectores erit omnibus infi-
delibus vel fidelibus natura-
le. Probat consequentia: quia
ius naturale et ius gentium
est commune omnibus homi-
nibus et apud omnes gene-
rale ut. 1. disti. cap. ius na-
turale. Ubi dicitur ius natu-
rale est commune omnium na-
tionum et. ca. ius gentium: di-
citur hec idem ius gentium appel-
lat: quia eo iure omnes fe-
re gentes utuntur: hec ibi. Ita
et igitur quod apud homines
infideles vel fideles indiffe-
rent quantū ad ius natura-
le et gentium attinet: iuste et
naturaliter habent omnia vni-
versis hominibus super alios et

iurisdictiones/ rectores/ vel
reges/ caciques/ vel tatoras
nones/ seu quocumque alio no-
mine censeant siue appellē-
tur: qui dirigant et regant
communitates et hominum
multitudines atque curam
habeant boni communis. Hūc
dicimus esse regem cui sum-
ma regiminis in rebus hu-
manis a tota societate vel
multitudine committitur: se-
cundum. S. tho. lib. 1. de re-
gi. pncip. cap. 14. verumque
precipuum actus regie po-
testatis est iudicare: ut. 2. 3.
q. 5. cap. Regum officium. Iu-
dictum autem est recta de-
terminatio eius quod est
iustum: unde iudicare est
iudicare: iustum vero a iu-
re dicitur et inde potestas iu-
dicandi: iurisdicatio vocatur a
iure dicendo: ius autem dicitur
a iure possidendo: ut in
cap. ius dictum est: de ver-
bo. significatio. 14. q. 4.
quid dicam. inf. unde quod
libet regem vel multitudinis
rectorem oportet habere iu-
risdictionem tanquam neces-
sariam ad exercitium re-
gie vel gubernatorie po-
testatis: quam tamen cum po-

testate ipsa transfuit in ip-
sum ipsa cōmunitas in qua
originaliter residebat et a
qua (vt supradictus est) in
reges seu rectores pcessit.

C Secundo se- quitur.

Non licet cuiq; priua
te persone quoquo mo-
do: nec etiā publice sine le-
gitima causa auferre vel
vsurpare seu etiam impedi-
re alicui dño regi vel iudi-
ci fideli vel infideli non re-
cognoscenti superiores: do-
miniū vñ iurisdictionē qm
habet aut exercet sup suos
subditos.

C Probat: quia non li-
cet etiam vtentibus publi-
ca potestate facere iniusti-
tiam vñ iniurias alicui eti-
as infideli: que iniuria fie-
ret tali dño auferendo vel
priuando seu etiaz impedi-
endo ius seu dñituz et iuris-
dictionez illi: que iura ha-
bet sup proprios subditos.
Cuz liceat nulli trāsgredi
seu facere contra ius natu-
rale vel gentiuz: per que iu-
ra pertinet ad temporalem

dominus eiusmodi domi-
nuz i⁹ siue iurisditio (vt
iam probatū est) fieret eti-
am iniuria subditis illius
dñi. Interest .n. subditoz
habere dominuz propriū et
naturalē ex propria patria
et gente sua: et q̄ eoz domi-
nus sit liber/ et libere pos-
sit subditos gubernare/ et
prospicere vtilitati sue rei
publice. Vt legi. et no. in. c.
dilecti. de maio. et obedi. p
omnes docto. et Bal. et alij
in cap. .i. s. preterea duca-
t⁹: de prohibi. seu. alie. per
feder. et. cap. .i. s. 2. d. l. cor
et C. de dona. l. 2. et c.

C Tertium pn- cipium.

Omnis homo / omnis
res / omnis terra / om-
nis iurisditio / et omne re-
gimen / siue dominuz tam
rez q̄ hominū d. quib⁹ pre-
dicta duo principia loquū-
tur: sunt vñ saltez presumū-
tur libera / nisi contrarium
probetur.

C Probat: quia ab ori-
gine creature rationalis,
omnes liberi nascebantur

pt in .l. manumissiones. ff. de iusti. et iur. et in natu-
ra pari deus nō fecit vnus
alterius seruū sed par omni
liberū cōcessit arbitriū:
ratio est q̄a creatura rati-
onalis (quantū est d̄ se) nō
ordinat vt ad finem ad ali-
um vt homo ad hominem
prou. S. tho. dicit. 2. sen-
en. dist. 44. q. 1. ar. 3. Nā
libertas est in situz homi-
nibz de necessitate ⁊ per se
liberordio rationalis natu-
re et sic de iure naturali vt
dist. ius naturale. ibi om-
niuz vna libertas: seruitus
iurē est accidentalis actus
niunct⁹ hominibz a casu
⁊ a fortuna: vni quodqz aut
consequit specie secunduz
illud quod est per se non se-
undum illud quod est per
accidens. Hoc autē dicitur
per accidens esse quod est
per intentionē vt patet. 2.
his. ⁊. S. tho. 12. q. 71. 1.
⁊. iudiciū autē de rebz dā-
luz est secundū illud quod
est per se ⁊ non secundum
illud quod est per accidens
Ergo non probato q̄ aliq̄s
vel aliquid sit seruus aut p̄-
uim: iudiciū dādū est pro

libertate ⁊ secundū liberta-
tem. Ergo presumēduz est
q̄ homo sit liber: nisi p̄bet
cōtrariū. Et q̄a iuramētū
fidelitatis et fidelitas ipsa
est q̄dam seruit⁹ vt. ff. d̄ vsu
fru. l. sicut⁹. s. 1. ⁊ no. iglo.
constat q̄ nemo est alterius
homo vel vassallus seu fide-
lis nisi hoc esse p̄bet et pro-
bat esse probato q̄ debeat
esse: secundū. Bal. in .l. liber-
tas. ff. de iure p̄sonarum ⁊
idē bal. in .l. 1. C. de serui.
⁊ aqua plu. similif dīcēduz
est de rebz inanimatis: vt
sūt terra/p̄dia ⁊ q̄libet alia
res: quia cū omnis res d̄ iu-
re naturali p̄meuo origi-
nali libera fuerit: semper
libera est vel presumit nisi
serua vel obligata p̄betur
vt institū. d̄ rerū. diuī. s. fe-
re ⁊ in .l. ex hoc iure. ff. d̄ iu-
sti. et iur. ⁊ instit. de liber-
ti. s. 1. ⁊. C. de proba. l. siue
possidētis. ⁊ bal. dicit in. d̄
l. 1. C. de serui. ⁊ aqua plu.
p̄dia ⁊ terras originalif
esse liberas ⁊ q̄ hoc vnus
quisqz debet scire/facit. c.
nimis de iur. iuran. et que
ibi no. doctores. Et facit
ad hoc auctoritas gen. 47.

vbi habet q̄ deficientib⁹
pecunia ⁊ pecoribus egip
tijs tēpore famis maxime
ad emenduz triticū a rege:
Joseph emit ab eis omnē
terram Egīpti ⁊ possessio
nes/ subiecit q̄z eam Pha
raoni et cunctos populos
ei⁹ a nouissimis terminis
egīpti vsqz ad extremos fi
nes ei⁹ pref terraz sacerdo
tum. Et ex eo tempore vsqz
in presentē diem in vniuer
sa terra Egīpti regib⁹ qui
ta pars soluebat: et factum
est quasi in legē absqz ter
ra sacerdotali: q̄ libera ab
hac cōdiciōe fuit. Hec ibi.
Si ab illo ergo tēpore ep̄o
ta est terra ⁊ possessiones p̄
Pharaone ⁊ de ea solueba
tur quinta pars. Ergo an
te libera erat. ⁊c. Cū d̄ gl. d̄
hoc. in cap. q̄q̄. de vsur. li
ber. 6. apparet etiā hac ra
tione cum omnis res v̄ ter
ra ante q̄ occuparet in nul
li⁹ bonis esset vt insti. d̄ re.
diu. 5. fere. et. ff. d̄ acqui.
posse. l. 1. Ergo omnis res
ante occupationem libera
erat. ¶ De regimine et
iurisdictione idēz oportet
concludere / his rationib⁹

.i. cum ex cōsensu libero po
puli v̄ cōdicto totius mul
titudinis originalit̄ a prin
cipio processerint reges v̄
rectores populoz ⁊ omnis
iurisdictione. Ergo null⁹ an
te erat rex rector vel dñs po
puloz. Ergo ille erat liber
hoc est nullā aliū habēs ex
tra se v̄ super se supertorē:
et super homines liberos q̄
consensu libero eum elege
rūt iurisdictionē supremā
⁊ regimē habens: si com
missa fuit eidē a populo sū
ma regiminis vt supponit̄
m⁹. Itē popul⁹ a principio
originalit̄ fuit liber vt taz
patet. Ergo nō poterat rec
tor ab ipso elect⁹ populo o
riginalit̄ esse nisi liber.
Pretea seruitus v̄ obliga
tio taz rerū q̄ hominū aut
fidelitatis iuramētū homi
nis ad hominē: introduc
ta fuerunt ex iure gentiuz
secundario vt no. docto. in
de. l. ex hoc iure. Ergo ex p̄
meo iure fuit tan rerū q̄
hominuz vna omniū liber
tas. Ea namqz sunt de iure
gentiuz primo q̄ ab ero
dio rationalis creature et
mor vt homines esse cepe

nt producta sunt inesse: sunt fidē et pacta seruata et omnium vna libertas et similia. Et hoc appellat ius gentium primum. Alia vero que ab exordio creature rationalis producta non sunt esse: sed fuerunt statuta postea ex crescente hominum rationalia ut seruitutes/bell/captiuitates et huiusmodi: hoc vocatur ius gentium secundarium. de his no. doc. i. iusti. de iur. na. gen. et cui. et insti. de rerum diu. c. in. di. l. ex hoc iure et in cap. si diligentis. § prescrip. c. in cap. Que in ecclesiis. et constitu. et in multis aliis locis vtriusque iuris.

Ex hoc tertio

principio. Sequitur
Quocumque nationes et populi quicumque in deas habentes terras et regna separata que a principio illa incoluerunt seu habitauerunt: sunt populi liberi nullum de iure extraseptis suos recognoscentes superiores: et eorum superiorum superiores habent plenissimam potestatem et iura

supremi principis in regnis suis: que videlicet nunc habet in imperio imperator.

Probat. 1. pars. 1. per. 1. sequela secundum principium ubi probatur est apud infideles esse legitime dominia et iurisdictiones: quia naturaliter sunt hominum societati et congregationi conuenientia et necessaria ad dirigendum et regendum totam communitatem. Libertas etiam est communis et naturalis omnibus hominibus per. 3. principi. Ergo sunt populi liberi et rectores siue reges eorum oportet liberos esse: cum ex populorum consensu et auctoritate originaliter reges fuerint precreati ut ostensum est. 2. probat. per di. l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iur. ibi disperse sunt gentes et regna condita: cum ibi no. p. docto. Et expressius probatur. per. l. non dubito. cum ibi no. per glo. et docto. ff. de capti. et post li. et per Bartholum. in. l. hostes. eo lib. et tu. unde in d. l. non dubito sic dicitur. Non dubito quin federati. i. cum quibus feci

m^o treugas ⁊ liberi nobis
extranei sunt et illi apud
nos et libertatem suā et do
minū rerū suarū eā atq; a
pud se retineāt: ⁊ eadē no
bis apud eos contingat: li
ber autē popul^o est is / q̄ nul
lius alteri^o populi potesta
ti subiect^o est: hec ibi. Pa
rs. 2. Probat per sententiā
omniū doctoꝝ vtriusq; iu
ris q̄ dicūt q̄ rex in regno
suo quī. s. non recognoscit
superiorē tantaz habet po
testatē vel maiores quā ipe
rator in imperio. Cū impa
tor nō transmittat imperiū
ad heredes quod rex facit
regnū suū. Ut in .c. licet d
vo. Ita dicit Andre. d. i ser
in cap. 1. in titul. de vafal.
decrep. eta. quē omnes se
quūt / ⁊ dicit ba. in l. exēplo
C. de proba. q̄ rex in regno
suo dicitur imperator regni.
⁊c. Idem dicunt de duci
b^o ⁊ alijs p̄ncipib^o qui sūt
perpetui / q̄ habēt iura im
perij: idē de ciuitatib^o et
cōmunitatib^o nō recogno
cētib^o supiorē. Ita no. per
omnes doctores in cap. q̄ in
ecclesiay de cōstitu. et est vt
dixim^o cōmunis ōnīū sen
tētia: ⁊ potest assignari ra

tio naturalis vt in 2. p̄ncipio
videlz: q̄a cuiuscūq; est aliqd
naturale: etiā oportet id ei
se naturale sine quo illud
haberi nō potest. Et ⁊ alta
ratio iuridica q̄ cōcordat
p̄dicte. s. cui cōcedit aliqd
explicādū v^t exercēdū: om
nia illa vident sibi esse cō
cessa sine quib^o illud habe
ri v^t exerceri nō potest: vt
in cap. 1. et cap. preterea. ⁊
c. significasti ⁊ c. prudētia
⁊ c. suspitiōis. d. offi. d. leg

Quartū prin cipium.

Omnis rector cuiuscūq;
q; multitudinis ho
num liberorū spūalis v^t t
poralis: obligat regimē s
ū ordinare ad bonū multi
tudinis / ⁊ regere eā p̄pte
se ipsam.

Probat. 1. rationib^o:
inde auctoritatib^o. Et
de tēporali regēte sic. R
tio. 1. liber est causa sui s
philosophū in p̄n. meth.
nō ordinat ad alid / sed po
us alia ordiant ad ips. C
de quicqd̄ circa eū fieri o
tingat oportet ad vtilita
tem ipsius ordinari. Sd

regimen cuiuscunq; cōmu-
nitatis hominū liberorū fit
circa homines liberos. Er-
go ordinari d̄bet ad bonū
utilitatē eorū. 2. ratio. om-
nium ordinandorū ad finem
gubernationis ⁊ ordinis
regulā ex fine sumi necesse
est: quia tūc vna queq; res
optime disponitur: cuius ad
ius finem cōuenienter or-
dinatur et deducitur. Sed
in his vnus cuiuscunq; cōmuni-
tatis cōgregate est bonum
ipsius: quod cōsistit in hoc
p̄dirigantur homines gu-
bernandi in his que agen-
da sunt vt suppleantur eorū
defectus: corrigantur mores
vt sint virtuosī: viuāt in pa-
ce: defendantur / augeant /
conseruentur et prosperentur
per regentes. Ergo rector
obligatur regimē suū ordi-
nare ad finē et bonū multi-
tudinis: et ex fine. i. bono
utilitate publica sumere
regulas ad gubernandum
andē. 3. ratio. Quelibet
pars est pp̄ totū: et bonus
particulare ordinat in bo-
nū totius: cum esse partis
sit propter esse totius. Sed
rector cōmunitatis est pars

illius. Ergo rector est pp̄
eam: ⁊ bonū eius quod est
particulare. s. regimē ⁊ q̄c̄
quid aliud sit / ordinari de-
bet ad bonū totū ⁊ nō ecō-
tra: quia bonū gentis diui-
ni est q̄ bonum vnus ho-
minis secundū philosophū
1. ethico. Et confirmatur
quia secundū eundem phi-
losophū. 8. ethico. regnū
non est propter regem sed
rex propter regnum. 4. ra-
tio. Finis vltimus cuiusli-
bet agētis v̄l factētis in q̄
tū est agens vel faciens est
ipse met. Utimur enī factis
a nobis pp̄ nos: et si aliqd
aliquādo propt̄ aliū homo
faciat: hoc refert in bonū
suū / v̄l vtile / v̄l d̄lectabile /
vel honestū. Sed cōmuni-
tas vel hominū multitudo
est causa factiua ⁊ origina-
lis regū ⁊ rectorū suorū: vt
supra probatū est. Ergo re-
ges siue rectores cōmunita-
tis sunt propt̄ bonū multi-
tudinis ⁊ ad ipsas ordinā-
tur. Ergo obligantur vt p̄-
us. 2c. s. ratio. Ex eo quod
est ad aliud ordinatus dici-
tur ei auxiliū puenire nō
aut̄ aliquod impedimētū.

Sed reges seu rectores multitudinis congregatae cuiuscunque sunt ordinati ad curandum et promouendum bonum illius. Ergo debet ex eis resultare bonum et auxiliarius prouenire. Sed hoc est regimen iustum et bonum. Ergo: quilibet rex vel rector obligat regimen ordinare ad bonum multitudinis et regere eam propter se ipsam.

Et quibus predictae rationes etiam deseruiant pro regente spirituali: tamen specialiter sequentes ponuntur pro illo: primo sic. In omnibus finibus ordinatis oportet quod ultimus finis sit finis omnium precedentium finium: vel sic ad ordinem agentium sequitur ordo in finibus. Nam sicut supremum agens mouet omnia secunda agentia: ita ad finem supremi agentis oportet quod ordinentur omnes fines secundorum agentium. Quicquid enim agit supremus agens: agit propter finem suum: agit autem supremum agens actiones omnium inferiorum agentium

mouendo omnes ad suas actiones: et per consequens ad suos fines. Sicut apparet de duce exercitus qui quicquid agit: agit propter suum finem quod est victoria: et per hoc mouet tribunos et alias partes principales totius exercitus: ut bene se habeant in suis actionibus ad consequendum suos fines puta ut signum unius aciei ordinis ad signum generale totius exercitus: istud autem moueat ad impetum faciendum in hostes: quatenus victoria habeat. Sed deus est primum agens omnis mouens et ordinans in se ipsum tanquam in omnium rerum a se creatarum ultimum et vniuersalem finem. Quoniam autem rector spiritualis est papa maxime in spiritualibus est secundum agens. Ergo oportet quod omnes actiones suas et fines suum ordinet in finem qui est ipse deus. Sicut licet omnes creature ordinentur in deum ut in finem: creatura tamen rationalis propter ceteris et maxime in deum ordinatur sicut in suum primum finem: ex eo quia ab

vsus finem vltimū vnīuer
sua ptingere potest ope
ratione. s. eum cognoscen
do ⁊ amando. Ergo secun
dū agentis .s. cuiuscunqz
rextoris spūalis etiā pape
nis debet esse ⁊ ad hoc te
ret per suas operationes
picipalit̄ intēdere: vt crea
tura ratiōnalis .s. homines
finem suū qui deus est con
sequant̄. Sed hoc fit quan
do regimen spūale ordina
tur ad salutem ⁊ bonū mul
titudinis. Est. n. bonū vni
uscuiusqz qd finem suum cō
sequat̄. Malum aut̄ etus
qd a debito fine diuertat
vel impedit̄. Idē. n. oportet
esse iudiciū de fine mul
titudinis ⁊ fine vnīus ho
minis. Ergo papa ⁊ omnis
rextor vel pastor spūalis ob
ligat̄ suum ordinare regi
men ad bonū ⁊ finem spūa
lem totius multitudinis. s.
qualit̄ deum cognoscat ⁊ a
net vt deum salutem con
sequat̄ eternā quod est gu
bernare eam propt̄ seipsas.
Tunc. n. vnūquodqz recte
bene regit ⁊ gubernat:
quando ad finem debitum
reducit̄ vt dictum est. Est

namqz gubernare res que
gubernantur: ad debitum
finem deducere secundum
philosophum. i. ethi. Itēz
omnis potentia vel ars ad
quam pertinet ea que sunt
ad finē/ mouet ad agendū
⁊ sumit regulas ⁊ leges a
gendū a potētia vel arte ad
quam pertinet finis: qui
bus actiones suas ordinet
in q̄tuz conferunt finī. Si
cut ars pigmentaria ab ar
te medicinali sumit regu
las quibus ordinet potio
nes ⁊ medicinalia reliqua:
ad hoc qd sanitas acquirat̄
qui est finis artis medici
ne. Et in bellico apparatu/
tribuni qui intendunt or
dinem vnī⁹ aciei sumunt
leges a duce: quib⁹ quicq̄d
operant̄ ordinant in quan
tū possūt conferre ad victo
riaz qui est finis ducis. Et
ars militaris accipit regu
las ab arte civilī ⁊ eque
stris a militari: ⁊ nauifac
ta a gubernatoria. Sed q̄
libet rextor et pastor spiri
tualis etiā summus rextor
papa habet potentias ⁊ ar
tem eoruz que sunt ad finē
vltimum quem deus inten

dicit qui est/ vt homines ipsum deus cognoscant et diligant atque eo fruantur. Ergo moueri debet ad agendum. 1. ad regendum et gubernandum spiritualiter homines et providendum animabus per legem et regulas diuinas: et omnes actiones suas taliter ordinare et dirigere in quantum poterit: quatenus subditi .i. oues sibi credite finem .i. salutem quam deus intendit consequantur. Iustum enim est vt inde vnusquisque sumat regulas magisterij: vnde honoris consecrationem accepit etc. **Ar.** 12. disti. cap. de his. Ergo omnis spiritualis rector obligatur regimini suum ordinare ad bonum multitudinis sibi subiecte et eam propter seipsam gubernare. **C.** 2. probatur predictus. 4. principium auctoritatis pro vtroque simul. scilicet spirituali et temporalis rectore. 1. ad chorin. 10. et vlti. cap. potestatem quam dominus dedit mihi in edificationem et non in destructionem: et dominus vti in ista habent quadam importuna in interrogatione/ter querens a suo successore beato Pe-

tro: et si ipsum diligit gregem suum pascat: Petre (in quid) amas me? pasce oues meas Iohannis. 21. quod in hoc consistat tota pastoralis cura profertur videlicet et utilitas gregis. Unde merito pastores vocantur quibus vigilancia incumbit ad subditorum utilitatem secundum. S. tho. hoc etiam apparet per philosophum. 8. ethi. Vbi ponit differentiam inter tyrannum et regem: qui rex ordinat prelationem et regimem suum ad bonum genti cui preest: propter eam utilitatem statuta et leges facit tyrannus autem regimem suum ordinat ad utilitatem propriam. Et dicitur tyrannus nomine a fortitudine deriuato: quia .i. per potentiam opprimit: non per iustitiam regit: secundum. S. tho. Et dicit etiam a tiro quod est angustia vel tribulatio: quod populos quibus dominatur angustiat et in tribulatione ponit. Ezechielis quod 34. dicitur. Ue pastribus Israel qui pascunt semetipsos. Nonne greges pascunt a pastoribus

le comedebatis et lansis o
 priebamini. Quod cras
 in erat/ occidebatis: gre
 m aut meum nō pasceba
 er. Quod infirmū fuit nō
 colidastis. Et quod egro
 inōsanastis. Et quod con
 fuctū nō alligastis: quod
 a iectū non redupistis / et
 quod pterat nō q̄sistis. Sed
 austeritate impabatis
 ecuz potētia. In quibus
 quidē verbis nobis sufficit
 et ter forma vtriusqz regis
 n̄is spūalis et tēporalis
 taditur redarguēdo con
 tarius. Secundus. S. tho.
 lo. 3. cap. 11. de regimi.
 Trin. In iure etiā canoni
 c̄ et ciuili patet: qualis p̄n
 cps siue rector debet vni
 uersa agere ad vtilitatem
 s̄bditoꝝ. Unde in plogo/
 seti libri decretalium di
 ct Bonifaci⁹ papa. Solli
 ctamur curis cōtinuis et
 si dua meditatione vige
 tur: Ut iuxta credite no
 lis dispēsationis officiu:
 s̄bditoꝝ cōmodis (in quo
 s̄ prospitate vtiqz prospe
 rit) iugī sollicitudinis stu
 dio intendam⁹. Amplecti
 mur quippe volūtarios p̄

ipsoꝝ quiete labores ⁊ noc
 tes quoqz trāsim⁹ insōnes
 vt scandala remoueam⁹ ab
 ip̄sis. Hec tibi ⁊ in multis a
 lijs locis: et in autē. Et iu
 di. sine quo. su. in p̄n. colla
 2. Ut conisse sibi a deo rei
 publice vtilitatem p̄curet.
 Ut in aut. vt differe. iudi.
 in p̄n. colla. 2. ⁊ d̄bet ad ip
 sius reipublice suslētatio
 nē respicere. Et in cōsti. C.
 5. Ideoqz. Et secundus q̄
 possibile est/ omniū cōmo
 dis subiectoꝝ prospicere.
 Et in. l. si q̄s filiū. C. de in
 offi. testa. ⁊c. Et isto. 4. p̄n
 cipio ⁊ eius probattonib⁹

¶ Sequitur. i.

Potestas q̄cūqz tēpora
 lis subdi debet potesta
 ti spūali in his q̄ ad spūalē
 finē pertinet: ⁊ illā ab ista
 oportet sumere leges ⁊ res
 gulas q̄b⁹ regimē suū tēpo
 rale ordiet: q̄ten⁹ fini spūa
 li cōueniat ⁊ rēdentib⁹ ad
 illū ipedimētū nō existat.

¶ Probat: quia quan
 docunqz aliqua ordinan
 tur ad aliquē finē: omnia

dispositioni illi subiacent ad quē principalit̄ ptinet ille finis: Sicut apparet in exemplo posito d̄ exercitū. Omnes. n. partes exercitū et eorū actiones v̄l opa ordinant ad bonū ducis quod est victoria sicut in vltimū finē: et p̄ hoc ad ducē ptinet totū exercitū gubernare. Sed omnes homines d̄ mūdo et potestates q̄ in eis et apud eos sunt: ordinant in fines vltimū b̄titudinis cuius cura et sollicitudo ad potestātē spūalē p̄cipue eā que in papa residet/ ptinet principalit̄. s. q̄līter omnes homines p̄fides et dilectionē ipsū deū (ad quē d̄nia et p̄sertim creatura rationalis ordinant) cōsequi et attingere possint. Ergo potestas tēporalis subdi d̄bet spūali et ab ista illa sumere regulas regiminis sui tēporalis et ita suas actiones per eas regulare: quaten⁹ eiusmodi beatitudinis finis conueniant et tendentibus ad illā impedimentuz nō existant. Quia supra in 2. ratione dictuz est: omnium ordinandorū ad finem

gubernationis et ordinis regulam ex fine sumi necesse est: vt patet ex. 2. phi si. si militer ars q̄ est de fine imperat et dat regulas arti q̄ est de his que sunt ad finē: vt ciuilis militari militaris eq̄stri. et. Sed ars q̄ in rectore spūali potissime in papa residet est ars artium (vt gregorius dicit in pastoralī et habet. C. cum sit de eta. et q̄līta) q̄ curā habet d̄ vltimo fine. Omnes autē alie artes et regimina secularia sunt d̄ his q̄ sunt ad finē. Ergo idēz quod prius.

Secūdo sequit̄

Universe he indiane nationes et populi regende et gubernande sunt spiritualiter et tēporaliter ad bonum ipsorum et propter se ipsos: vt quicquid in regimine temporali circa eas agatur vel disponatur: obligantur hispaniarū reges agere et disponere ad omnimodā vtilitatē spūalem et tēporalem earum.

De spūali regimine nul

est dubium: cum sint ani
te rationales xpi sanguis
e redēte & q̄ a dei prouio
ētia speciali modo regū
ur prop̄t se ipsas. De tēpo
ali vero pbat per. s. ratio
es in hoc. 4. principio ad
uctas. Et ratio eaz est qz
omnes iste natiōes & popu
sunt liberi / terras inha
ritates liberas vtpote nul
li recognoscētes extra se
n̄s vel superiorē tā sut ip
sz q̄ terraz suarū et reruz
particulariū : quod pater.
Quia ab h̄inc q̄nquagint
i & tres annos retro nulla
notitia erat in mūdo de eis
tē regiones et regna sepa
ata amplissima habēt in
is dominiū & iurisditiōnē
berā et iura imperij a tē
ore / cui⁹ nō extat memo
ia exercētes: que autorita
e et cōcessiōe diuina ac iu
is naturalis & gēniū a p̄n
ipio p̄occupauerūt & colu
runt : inueniētes illa vacā
tia & in nulli⁹ bonis v̄pos
essiōne existētia : q̄ omnia
ossunt li q̄do per. 1. & 2. &
p̄ncipiū apparere. Et
& Hispaniaz p̄ncipes fa
ore fidei a sede ap̄lica re

ceperunt curā et on⁹ dādī
operā adptotuz hunc max
imū Indiaz orbem fidez ca
tholicā predicādū & ampli
andū xpianā religionem:
quod per cōuersionē harū
gentiū ad xp̄m fieri neces
se est: ad quod efficiēdū po
pria spōte imo ex pp̄ria pol
licitatione & apostolica ac
ceptatione simul & cōcessiō
ne addito formali p̄cepto /
se obligarunt p̄ncipes n̄s:
idcirco rectores & superio
res huiusmodi orbis prop
ter bonum duntaxat inco
larum et habitatorum eius
effecti sunt : & p̄cōsequens
debitores deo & ecclie dei
eis dēqz gentibus & popu
lis ad regendum & guber
nandū eas bono & optimo
regimīne: quod consistit
prout in. 2. ratione visum
est) in dirigendo populos
et gentes huiusmodi in
his que agenda sunt / in su
plendo eorum defectus: in
corrīgendo mores: in con
seruādo eis vitam et liber
tatē / dñia taz rez q̄ homi
nuz: status et iurisditiōes:
&c. omnia q̄ spectant ad ius
singulorū et comunitatum

seu etiā naturaliu domīno
 rū ne fides ⁊ religio xp̄ia
 na reddat eis onerosa/odi
 osa/intolerabilis/horribi
 lis ⁊ penit⁹ abominabilis ⁊
 p̄nitiosa. Et quia huiusmo
 di yndiane gentes a natu
 ra sunt humillime/pussilla
 nimes/valde pacifice/ ⁊ mā
 suetissime: quā obrem faci
 lius possunt ledi imo valde
 leduntur ⁊ grauātur et op
 primūtur ab hispanis: pp
 terea tenētur hispaniarū re
 ges de necessitate salutis d
 fendere eos ab illis nō qua
 litercunq; sed efficaciter p
 iustitie administratiōnē et
 alia remedia oportūa: atq;
 totuz deniq; regimē suum
 ita ordinare/moderari et
 dispōere: quaten⁹ in pace
 et q̄ete viuentes nec nō su
 is bonis et iurib⁹ cōserua
 tis cunctisq; exteriorib⁹ in
 pedimētis exclusis ac pcul
 omnino reiectis: gratāt⁹/
 liberius/ ⁊ facilius/ fidē ca
 tholicā amplectātur: et im
 buātur bonis morib⁹/atq;
 in deus verū creatorē ⁊ re

C Approbata fuerūt dicta
 Frater petrus de cōtre
 ras, Magister.

dēptorem credētes finē ra
 tionalis creature eternā. s.
 beatitudinē consequātur.
 Quod est finis et intentio
 dei et vicarij ei⁹ summi pō
 tificis: Ad quod q̄dē totis
 virib⁹ ⁊ ōni conatu efficiē
 dū cūctis hispanoz cōmo
 dis/et ipsoz regū postposi
 tis: reges nri maiore vicu
 lo q̄ ceteri reges in regnis
 suis/obligati sunt. Et hoc
 ideo q̄a nō ob aliā causam
 nisi istā vt fides. s. eis effica
 citer p̄dicaretur et in iusta
 ⁊ debita policia cōseruārē
 tur: sedes apl̄ica mota futi
 tāq; ex causa finali imo nec
 aliā causa potuit subesse d
 iure/ad cōmittendū regnū
 hec ⁊ orbē istū prefatis nri
 iclitis regib⁹ addito (vt f
 dixim⁹) formali precepto
 Et iste est finis sui regim
 nis. Et ita eidē sedi apl̄ic
 polliciti sunt vt apparet in
 litteris apostolicis prefat
 concessionis. Que quid
 pollicitatio transiuit in p
 ctuz postq̄ prefata sedes a
 ceptauit eādē secūdū iure

p̄ncipia p doctores seq̄nte
 Frater vincentius Cari
 llo Rector.

C Impressum hispani in edib⁹ Sebastiani Trugilli